

Mr. sc. Jerko Livaja

OBJEKTIVNA KONCEPCIJA NEIMOVINSKE ŠTETE

(Sažetak)

Predmet doktorskog rada je objektivna koncepcija neimovinske štete u njenom punom značenju, u prvom redu, u smislu onog što ona predstavlja u građanskopravnom sustavu odštetnog prava, a onda i šire, u smislu njenog mjesta i uloge na širem društvenom i gospodarskom planu. Naime, obveznopravni odnosi koji se temelje na nastanku štete centralni su institut obveznog prava, budući da se protežu na sve građanskopravne odnose u koje fizičke i pravne osobe stupaju glede stvari, imovine i činidaba, uključujući i sve vrste izvanugovornih odnosa. U tim odnosima zaštita imovinskih interesa pravnih subjekata nije ništa značajnija od zaštite neimovinskih interesa, posebno u kontekstu značaja zaštite najviših pravnih dobara koja se štite normama nacionalnog i međunarodnog prava, gdje ljudska prava i temeljne slobode zauzimaju centralno, ako ne i najvažnije mjesto u sustavu zaštite najviših vrijednosti demokratskog društva.

Iako subjektivna koncepcija neimovinske štete u dobroj mjeri ispunjava pravno-političke ciljeve, u smislu zaštite neimovinskih interesa oštećenika, iz razloga što je takva vrsta zaštite ograničena na specifična stanja oštećenika povezana sa trpljenjem odnosno pretrpljenim bolovima fizičke i psihičke prirode te straha, ista ne može u potpunosti odgovoriti suvremenim zahtjevima odštetnog prava u dijelu koji se tiče zaštite prava osobnosti, već je to jedino moguće kroz sustav objektivne koncepcije neimovinske štete putem zaštite prava osobnosti. Takva očekivanja ne može ispuniti niti mješovita objektivno-subjektivna koncepcija neimovinske štete koja uvažava određena prava osobnosti, upravo zbog ograničavajućih razloga povezanih sa subjektivnim pristupom glede nastanka neimovinske štete.

Na današnjem stupnju razvoja društvenih i gospodarskih odnosa, u uvjetima kad je zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda *spiritus movens* svekolikih promjena i napretka u razvoju čovječanstva, ostanak zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda u isključivoj sferi njihovog javnopravnog poimanja, odnosno zaštite, predstavljalo bi kočnicu u daljnjem napretku i razvoju suvremenog društva. U tom smislu, istraživanje utjecaja zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda na daljnji razvoj građanskog prava u dijelu koji se odnosi na zaštitu subjektivnih prava oštećenika, jedna je od onih tema kojima će se baviti ovaj rad, uključujući i povratni utjecaj odštetnog prava koje se bavi zaštitom neimovinskih interesa oštećenika, u

smislu obrnutog utjecaja građanskopravne zaštite prava osobnosti na daljnji razvoj zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Imajući u vidu koncept ovog rada, nemoguće je bilo izostaviti istraživanje učinaka koje objektivna koncepcija neimovinske štete proizvodi u sferi zaštite neimovinskih prava pravnih subjekata u ostalim segmentima društvenog i gospodarskog života, posebno u dijelu koji se odnosi na područje pružanja usluga osiguranja.

Rad će se također baviti istraživanjem objektivne koncepcije neimovinske štete u državama članicama Europske unije, uključujući i europsku pravnu stečevinu (*acquis communautaire*), s naglaskom na harmonizaciji europskog predugovornog, ugovornog i izvanugovornog prava glede pravnih odnosa odgovornosti za štetu *de lege lata* i *de lege ferenda*. Budući, da je realno za očekivati završetak započetog procesa stvaranja europskog privatnog prava kao posebne grane europskog prava u formi pravno obvezujućih pravnih pravila mješovite građanskopravne i javnopravne naravi, koja bi uključivala i harmonizirano izvanugovorno pravo čiji su neizostavni dio obveznopravni odnosi u svezi s nastankom neimovinske štete, rad će se fokusirati i na tu vrstu problematike, a sve s ciljem pravilnog identificiranja uzroka koji ometaju započeti proces, te argumentiranog upućivanja na ponajbolja znanstvena i praktična rješenja koja mogu doprinijeti njegovom daljnjem napretku.

Poseban naglasak u radu bit će na pravu Bosne i Hercegovine, u kontekstu prilagođavanja bosanskohercegovačkog prava europskoj pravnoj stečevini, a sve s ciljem pronalaženja najboljih pravnih rješenja na tom putu, u prvom redu onih zakonodavnih rješenja koja se tiču odštetnog prava kojima se reguliraju obveznopravni odnosi glede odgovornosti za neimovinsku štetu. Imajući u vidu administrativno uređenje Bosne i Hercegovine i specifičnosti njenog pravnog sustava, u kojem je Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda izravno primjenjiva, te ima prioritet nad svim drugim zakonima u Bosni i Hercegovini, zaštita prava osobnosti kroz građanskopravni sustav odgovornosti za štetu nameće se kao obveza. U tom smislu, uvažavajući ciljeve i svrhu koji se trebaju postići primjenom Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, nastojat će se znanstveno argumentiranim pristupom ponuditi odgovor na aktualno pitanje, je li budućnost bosanskohercegovačkog instituta odgovornosti za neimovinsku štetu u prošlosti, tj. u zadržavanju postojećih pravila ili je njegova budućnost u promjeni koncepcije neimovinske štete, ka punoj građanskopravnoj zaštiti prava osobnosti kroz sustav objektivne koncepcije neimovinske štete.

Ključne riječi: šteta, odgovornost za štetu, neimovinska šteta, objektivna koncepcija neimovinske štete, subjektivna koncepcija neimovinske štete, mješovita koncepcija neimovinske štete, prava osobnosti, pravična novčana naknada, osiguranje od odgovornosti, harmonizacija prava, zaštita potrošača, ljudska prava i temeljne slobode, temeljna prava Europske unije.

OBJECTIVE CONCEPT OF NON-PECUNIARY DAMAGE

(Abstract)

Subject of this doctoral thesis is objective concept of non-pecuniary damage in its full meaning, first of all, in the sense of what it represents in civil law system of indemnification law, and then wider, in the sense of its place and role in wider social and economy plan. Namely, indemnity-based relationships that are based on damage are the central institute of law of obligations, as they extend to all civil-law relations in which physical and legal persons engage in matters of belongings, property and acts, including all kinds of extracontractual affairs. In these relations, the protection of property interests of legal entities is not more significant than the protection of non-property interests, particularly in the context of the importance of protecting the highest legal goods protected by the norms of national and international law, where human rights and fundamental freedoms take central, if not the most important place in the system of protection of the highest values of democratic society.

Although the subjective concept of non-pecuniary damage largely meets the legal and political objectives in terms of protecting the non-property interests of the injured parties, because such a type of protection is limited to the specific circumstances of the injured parties, related to the suffering or suffering of the physical and psychological nature and fear, and the same can not fully respond to the contemporary demands of tort law claims in the part relating to the protection of personality rights, but this is only possible through the objective concept of non-pecuniary damage, through the protection of personality rights. Such expectations can not even be met by a mixed subjective-objective concept of non-pecuniary damage that takes into account certain personality rights, precisely because of limiting reasons associated with subjective access to non-pecuniary damage.

At the present stage of social and economic relations development, in terms of the protection of human rights and fundamental freedoms *spiritus movens*, overall changes and progress in the development of mankind, the preservation of human rights and fundamental freedoms in the exclusive sphere of their public understanding or protection, would be the brake in further progress and the development of modern society.

In this respect, research into the impact of protection of human rights and fundamental freedoms on the further development of civil rights, in the area related to the protection of the subjective rights of the injured parties, is one of the themes that this thesis will address, including the reverse impact of tort law that deals with protection of non-property rights of injured parties, in the sense of counterproductive influence of civil law protection of

personality rights to further development of the protection of human rights and fundamental freedoms.

Bearing in mind the concept of this paper, it is impossible to omit the research of the effects that the objective concept of non-pecuniary damage produces in the sphere of the protection of non-property rights of legal entities in other segments of social and economic life, especially in the area of insurance services.

The thesis also deals with researching the objective concept of non-pecuniary damage in the EU member states, including the European *acquis* (*acquis communautaire*), focusing on the harmonization of European precontractual, contractual and extracontractual rights over legal liability relations *de lege lata* and *de lege ferenda*. Since it is realistic to expect completion of the started process of creating a European private law as a special branch of European law in the form of legally binding rules of mixed civil law and public law, which would also include harmonized extracontractual law, whose indispensable part are the law of obligations relations related to non-pecuniary damage, the paper will also focus on this type of problem, all with the aim of properly identifying the causes that hinder the initiation of the process, and the reasoned referral to the best scientific and practical solutions that can contribute to its further progress.

Special emphasis in this thesis is on the legislation of Bosnia and Herzegovina, in the context of adapting the laws of Bosnia and Herzegovina to the European *acquis*, with the aim of finding the best legal solutions on this path, in the first instance of those legal remedies concerning the indemnification law that regulate law of obligations relations concerning the liability for non-pecuniary damage. Bearing in mind the administrative arrangements of Bosnia and Herzegovina and the specifics of its legal system, in which the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms is directly applicable and has priority over all other laws in Bosnia and Herzegovina, the protection of personality rights through the system of civil liability for damage is imposed as an obligation. In this respect, while respecting the objectives and purpose to be achieved through the application of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, the thesis will endeavor to provide a scientifically based approach to answering the current question, as to whether the future of the B&H liability for non-pecuniary damage belongs to the past, i.e. the retention of the existing rules or its future is in changing the concept of non-pecuniary damage, towards full civil protection of personality rights through the system of objective concept of non-pecuniary damage.

Key words: damage, liability for damage, non-pecuniary damage, objective concept of non-pecuniary damage, subjective concept of non-pecuniary damage, mixed concept of non-pecuniary damage, personality rights, fair monetary compensation, liability insurance, harmonization of rights, consumer protection, human rights and fundamental freedoms, fundamental rights of the European Union.